

Znaczenie rolnictwa ekologicznego w Polsce w kontekście przemian planowanych na lata 2011–2014

Grażyna Wójcik

*Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Handlu i Instytucji Rynkowych,
ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków*

Wprowadzenie

W natłoku problemów, z którymi borykają się obszary wiejskie w Polsce, wiele przesłanek wskazuje na to, że rolnictwo ekologiczne (ang. Organic Farming) jest, wśród wielu, szansą na wielofunkcyjny rozwój oraz zaistnienie ponadnarodowe. Niestety, mimo że rolnictwo jest zasadniczym spoiwem polskiej gospodarki, charakteryzuje je wiele słabych stron, z których najważniejsze to: wysoka stopa bezrobocia, zacofanie modernizacyjne gospodarstw, niska świadomość ekologiczna mieszkańców, słaba stabilność dochodów rolniczych.

Dlatego też, powstała nowa opcja rozwoju dla polskiego rolnictwa – produkowanie zgodne z procedurami rolnictwa ekologicznego, które daje rolnikowi możliwość wytworzenia smacznych, aromatycznych i pełnowartościowych produktów, wolnych od szkodliwych substancji. Zaangażowani w tego typu produkcję rolnicy muszą przede wszystkim posiadać określoną wiedzę, aby produkować zgodnie z poszanowaniem naturalnych cykli życiowych, tj. nie stosować sztucznych środków chemicznych (np. nawozy, środki ochrony roślin), a także nie wprowadzać substancji szkodliwych do środowiska. Stosowanie dobrych praktyk rolniczych, zgodnie z normami, sprzyja samoczyszczaniu się środowiska naturalnego oraz zachowaniu biologicznej równowagi, korzystnej dla człowieka i przyrody.

Wejście Polski w struktury europejskie wymaga m. in. stosowania przyjętych w Unii norm jakościowych, także dotyczących rolnic-

stwa ekologicznego – przyjaznego człowiekowi. Dzięki uprawie bez agrochemii, kontrolowanych form produkcji, tytułowe rolnictwo przyczynia się do zachowania zrównoważonego rozwoju, ochrony zasobów genetycznych oraz produkowania towarów rolniczych wysokiej klasy. Jest to jedna z szans na odbudowanie silnego i zdrowego polskiego rolnictwa. Warto podkreślić, że od czasu wstąpienia Polski w struktury Unii sukcesywnie wzrasta zainteresowanie produktami ekologicznymi i popyt na nie. Rośnie też liczba ekologicznych producentów rolnych.

Celem niniejszej pracy jest próba określenia znaczenia rozwoju rolnictwa ekologicznego na przykładzie producentów rolnych respektujących produkcję w systemie ekologicznym oraz wskazania kierunków przemian w przyszłości, z jednoczesnym promowaniem nowoczesnego paradygmatu rolnictwa.

Istota rolnictwa ekologicznego i instytucje wspierające jego rozwój

Polskie rolnictwo wymaga znaczących przeobrażeń i reform, koniecznych do wyrównywania szans rozwojowych gospodarstw położonych na obszarach wiejskich o trudnych warunkach gospodarowania. Wielu badaczy zajmuje się kierunkami i perspektywami rozwoju w rolnictwie, w tym: Kuś i Fotyma (1992), Papuga (2000), Sołtysiak (1993), Stanners i Bourdeau (1995), Wieland i Marchlewski (1998), Maison (2010), Mebratu (2008). W obecnej sytuacji, aby mógł nastąpić postęp, niezbędne jest

tworzenie się nowego formatu rolnictwa, tzn. ekologicznego. Taka sytuacja wymaga zastosowania nowoczesnej wiedzy potrzebnej do produkowania żywności o określonych parametrach, która w ostatnich czasach jest coraz bardziej ceniona przez konsumentów.

Rolnictwo ekologiczne to sposób gospodarowania, który wykorzystuje możliwości przyrody, zapewnia trwałą żyzność gleby oraz zdrowotność roślin i zwierząt. Jest to system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej, z zastosowaniem naturalnych środków produkcji. Dzięki wykluczeniu pestycydów i nawozów wytworzonych przemysłowo rolnictwo przeciwerozyjne nie powoduje zanieczyszczenia gleby oraz wód gruntowych, ogranicza wypłukiwanie składników pokarmowych z gleby – sprzyja rozwojowi życia w glebie (Zawiślak i in., 1995). Zasadniczym działaniem tego rolnictwa jest produkcja żywności o bardzo wysokich parametrach jakościowych, w zrównoważonym środowisku przyrodniczym, w którym skażenie nie przekracza przyjętych norm unijnych, wykluczając jednocześnie agresywne technologie produkcyjne (Sołtysiak, 1995).

Wzrost znaczenia „bezpiecznej” żywności czyni rolnictwo ekologiczne konkurencyjnym w stosunku do konwencjonalnego. Podejmowany przez rolników ekologiczny sposób gospodarowania nie oznacza odrzucenia obecnej techniki, ale próbę wskazania nowego stylu życia.

Według autora tej pracy, upowszechnienie rolnictwa przeciwerozyjnego to nie tylko przejściowa moda, określająca nowoczesny styl życia, lecz także świadome podejście konsumenta do odpowiedzialnego zakupu żywności o najwyższych parametrach jakościowych. Taki sposób określenia żywności ekologicznej wskazuje, że konsument obdarza zaufaniem wybraną kategorię produktów. Zaufanie jest znaczącym czynnikiem akceptacji omawianej grupy żywności i w efekcie zapłacenia także wyższej ceny (KrySTALLIS i CHRYSOHOIDIS, 2005).

Rolnictwo ekologiczne to działalność, która prowadzi do równowagi produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa, oparta na środkach pochodzenia biologicznego oraz mineralnego, nieprzetworzonych technologicznie. Podstawowym zamierzeniem jest odrzucenie chemii rolnej, weterynaryjnej i spożywczej. Niewątpliwie to nowoczesny, także rozsądny model gospodaro-

wania, który kształtuje przyszłe rolnictwo.

W dalszej części pracy zamieszczono dwie tabele (tab. 1, 2), odzwierciedlające wzrost znaczenia rolnictwa ekologicznego (zwiększanie liczby producentów ekologicznych) wraz z podziałem na kategorie według rodzaju działalności. Dane statystyczne zawarte w tabelach jasno dają do zrozumienia, że w Polsce następuje gwałtowny (dynamiczny) wzrost popularności tego sektora produkcji.

Na podstawie danych zawartych w tabelach 1 i 2, obejmujących lata 2010 i 2011, można zauważyć pewną prawidłowość oraz wysunąć podstawowe wnioski. Rolnictwo ekologiczne jest sektorem, który ma tendencję wzrostową, tj. coraz więcej rolników decyduje się produkować według ściśle określonych norm jakościowych. Warto zauważyć, że spośród 16 województw największą ilość producentów ekologicznych skupiają trzy: zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie i podlaskie. Województwo zachodniopomorskie miało w 2010 r. 2392 producentów ekologicznych, natomiast w 2011 roku już 3113, to jest o 721 więcej rolników preferujących ekologiczne metody produkcji żywności. Dobrym przykładem wzrostu świadomości rolniczej w Polsce są dane z województwa warmińsko-mazurskiego, które posiadało w 2010 r. 2288 wytwórców ekologicznych, natomiast w 2011 o 753 więcej, tj. 3401 rolników preferujących metody przeciwerozyjne. Na miejscu trzecim znajduje się województwo podlaskie, w którym również widać tendencję wzrostową, gdyż w 2010 r. miało 2040 producentów ekologicznych, natomiast w kolejnym roku już 2452. Niewątpliwie, szczególnie istotne są kategorie, które skupiają poszczególnych producentów. Według danych zawartych w tabelach, w latach 2010 i 2011 pierwsze miejsce zajmowała kategoria ekologicznej uprawy roślin oraz hodowli zwierząt.

Warto podkreślić, że szczególny wzrost zainteresowania produkcją ekologiczną zauważono wraz z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej, tj. od 2004 r. Przetwórstwem produktów ekologicznych zajmowało się w tym roku 55 producentów, natomiast w 2010 już 293. Podstawowym wnioskiem wynikającym z tych danych jest fakt, że przodujące województwa są bardziej świadome i mają większe możliwości produkowania metodami ekologicznymi, choćby ze względu na posiadane walory przyrodnicze.

Tabela 1. Liczba producentów ekologicznych w Polsce w zależności od kategorii działalności, wg stanu na 31 grudnia 2010 r.

Table 1. Number of organic producers in Poland by activity, as of 31 December 2010

Województwo <i>Province</i>	Liczba producentów ekologicznych <i>No. of organic producers</i>	W tym: producenci ekologiczni prowadzący działalność w zakresie <i>Including: organic producers specializing in</i>				
		uprawa roślin i hodowla zwierząt <i>plant cultivation and animal breeding</i>	przetwórstwo produktów ekologicznych oraz produkcja pasz/drożdży <i>processing of organic products and production of feeds/yeast</i>	wprowadzenie na rynek produktów importowanych z państw trzecich <i>marketing of products im- ported from third countries</i>	wprowadzenie na rynek produktów ekologicznych (oprócz państw trzecich) <i>marketing of or- ganic products (without third countries)</i>	pozostali* <i>other*</i>
Dolnośląskie	1 248	1 227	11	1	12	4
Kujawsko- pomorskie	340	327	13	1	5	0
Lubelskie	2 013	1 962	36	1	18	13
Lubuskie	839	833	5	0	1	1
Łódzkie	436	420	16	0	5	0
Małopolskie	2 183	2 156	27	0	16	1
Mazowieckie	2 013	1 935	47	5	46	7
Opolskie	83	79	3	0	3	0
Podkarpackie	2 127	2 091	22	1	21	11
Podlaskie	2 040	2 033	6	0	3	4
Pomorskie	665	648	15	0	5	4
Śląskie	243	228	13	0	6	1
Świętokrzyskie	1 255	1 243	10	1	4	0
Warmińsko- mazurskie	2 288	2 279	10	1	1	0
Wielkopolskie	791	748	36	2	12	5
Zachodniopo- morskie	2 392	2 373	23	1	10	6
Polska – <i>Poland</i>	20 956	20 582	293	14	168	57

Źródło: GIJHARS – Source: Main Inspectorate of Commercial Quality of Agri-Food Products.

Na szczególne miejsce zasługuje natomiast wzrost znaczenia w Polsce ekologicznej uprawy roślin i hodowli zwierząt, gdyż w 2010 r. odnotowano 20 582 producentów ekologicznych, a w kolejnym roku już o 2849 więcej. Według autora tej pracy, największe przyrosty liczbowe w tej kategorii wynikają głównie z posiadanych zasobów rolniczych. Wiadomo bowiem, że Polska posiada określone walory przyrodnicze (preferujące odrębne systemy produkcji), tzn. warunki glebowe, klimatyczne, architektoniczne i inne. Dlatego też, związek

między posiadanymi zasobami naturalnymi i ludzkimi jest istotny, gdyż generuje odpowiednie warunki do przeprowadzenia produkcji ekologicznej. Jednoznaczny jest fakt, że najłatwiej jest produkować z tych zasobów, które już posiadamy.

W Polsce istnieje ogromny potencjał przyrodniczy, wspomagający rolników do produkowania w tym systemie. Ponadto, duża ilość lasów, parków krajobrazowych oraz akwenów wodnych daje możliwość produkcji naturalnie nieskażonych produktów rolnych.

Tabela 2. Liczba producentów ekologicznych w Polsce, w zależności od kategorii działalności, według stanu na 31 grudnia 2011 r.

Table 2. Number of organic producers in Poland by activity, as of 31 December 2011

Województwo <i>Province</i>	Liczba producentów ekologicznych <i>No. of organic producers</i>	W tym: producenci ekologiczni prowadzący działalność w zakresie <i>Including: organic producers specializing in</i>				
		uprawa roślin i hodowla zwierząt <i>plant cultivation and animal breeding</i>	przetwórstwo produktów ekologicznych oraz produkcja pasz/drożdży <i>processing of organic products and production of feeds/yeast</i>	wprowadzenie na rynek produktów importowanych z państw trzecich <i>marketing of products imported from third countries</i>	wprowadzenie na rynek produktów ekologicznych (oprócz państw trzecich) <i>marketing of organic products (without third countries)</i>	pozostali* <i>other*</i>
Dolnośląskie	1 343	1 321	11	0	11	5
Kujawsko-pomorskie	385	371	12	1	6	0
Lubelskie	2 108	2 061	28	2	27	12
Lubuskie	1 104	1 096	7	0	1	1
Łódzkie	489	472	12	0	7	1
Małopolskie	2 131	2 103	23	0	16	4
Mazowieckie	2 222	2 124	55	6	54	8
Opolskie	88	84	1	0	3	1
Podkarpackie	2 111	2 078	19	0	24	9
Podlaskie	2 452	2 442	6	0	5	5
Pomorskie	782	763	11	0	3	8
Śląskie	251	230	11	0	10	1
Świętokrzyskie	1 310	1 297	9	1	4	1
Warmińsko-mazurskie	3 041	3 033	7	1	1	1
Wielkopolskie	930	874	39	4	21	6
Zachodniopomorskie	3 113	3 082	16	1	10	13
Polska – Poland	23 860	23 431	267	16	203	76

Źródło: GIJHARS – *Source: Main Inspectorate of Commercial Quality of Agri-Food Products.*

*Uwaga: kolumna „pozostali” dotyczy producentów ekologicznych, należących do niewielkiej grupy rolników, zajmujących się najmniej popularnymi produkcjami w rolnictwie, jak: akwakultura i wodorosty morskie, także zbiory ze stanu naturalnego, pszczelarstwo oraz dostawy materiału kwalifikowanego siewnego i rozmnożeniowego.

*Note: “other” denotes organic producers representing a small group of farmers involved in the least popular fields of agricultural production, such as aquaculture and seaweed, including harvest from natural stocks, beekeeping, suppliers of certified seed and propagating material.

Warto wspomnieć, że dobrym miernikiem katalogu szans i zagrożeń tytułowego rolnictwa jest analiza SWOT, która jest odzwierciedleniem decyzji podejmowanych przez producentów (tab. 3). Tylko inteligentne zbadanie słabych i mocnych stron podejmowanej produkcji ekologicznej przyczyni się bowiem do sukcesu każdego producenta.

W dobie konstruowania wszystkich programów odnoszących się do rozwoju i oceny rolnictwa ekologicznego bardzo istotnym elementem, stwierdzającym jego prawdziwość jest system kontroli i certyfikacji. System ten pozwala na śledzenie produktu rolniczego na każdym etapie jego produkowania (produkcja, przygotowanie, dystrybucja).

Tabela 3. Analiza SWOT rolnictwa ekologicznego*
 Table 3. SWOT analysis of organic farming*

Słabe strony rolnictwa ekologicznego <i>Weak points of organic farming</i>	Mocne strony rolnictwa ekologicznego <i>Strong points of organic farming</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ plony produkcji niższe o 20% w stosunku do plonów otrzymanych przy pomocy metod tradycyjnych – <i>20% smaller crops in relation to crops obtained using traditional methods</i> ➤ wyższe koszty produkcji – <i>higher production costs</i> ➤ mniejsza ekonomiczna efektywność – <i>lower economic efficiency</i> ➤ wysokie ceny produktów ekologicznych – <i>high prices of organic products</i> ➤ stan ekonomiczny kraju nie pozwala na zwiększenie liczby konsumentów skłonnych zapłacić wyższą cenę za produkty ekologiczne – <i>Poland's economic situation prevents increasing the number of consumers ready to pay more for organic products</i> ➤ oferta i dostępność polskiej żywności ekologicznej jest ograniczona – <i>limited range and availability of Polish organic foods</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zrównoważony system nie obciąża środowiska – <i>balanced system places no burden on the environment</i> ➤ umożliwia przetrwanie na wsi i funkcjonowanie w nowych warunkach gospodarowania – <i>allows rural farmers to survive and operate in new farming conditions</i> ➤ wyprodukowana żywność zawiera mniej hormonów, antybiotyków, syntetycznych dodatków itp. – <i>food produced contains fewer hormones, antibiotics, synthetic additives, etc.</i> ➤ wyższy udział w produktach ekologicznych składników pożądanых: cukrów, białek, witamin (B, C, Fe, Mg, P) – <i>organic products have higher proportions of desirable components: sugars, proteins, vitamins (B, C, Fe, Mg, P)</i> ➤ wspomaga wskaźniki rentowności na wsi – <i>supports rural profitability indices</i> ➤ wykorzystanie znacznych funduszy unijnych na potrzeby rolnictwa ekologicznego – <i>considerable EU funds are used for the needs of organic farming</i> ➤ rozwój żywności ekologicznej powoduje zainteresowanie innymi branżami, np. kosmetyczną – <i>development of organic foods increases the interest in other areas, e.g. the cosmetic sector</i>

Źródło: opracowanie własne – *Source: author's own compilation.*

*Analiza SWOT – jedna z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej, może być także wykorzystywana w działalności doradczej (consulting).

* *SWOT analysis – one of the most popular heuristic analytical techniques for organizing information. Used in all areas of strategic planning as a universal tool in the first stage of strategic analysis, it can also be applied in consulting.*

Wymieniony system daje podstawę konsumentom do wiarygodności wybranego produktu, który jest zgodny z wymogami unijnymi. Według tego systemu, każdy producent musi respektować jego zasady i instytucje, które go tworzą, tj.:

- Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który upoważnia jednostki certyfikujące, akredytowane w zakresie rolnictwa ekologicznego, zgodnie z normą PN-EN 45011 do przeprowadzania kontroli, wydawania i cofania certyfikatów zgodno-

ści na prowadzenie produkcji według norm ekologicznych;

- Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, która sprawuje państwowy nadzór nad upoważnionymi jednostkami certyfikującymi w rolnictwie ekologicznym. Jednocześnie, aby mogło sprawnie przebiegać monitorowanie tej instytucji, powołano do pomocy Inspekcję Weterynaryjną, Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcję Handlową;
- Polskie Centrum Akredytacji (PCA) – organ udzielający akredytacji, odpowiedzialny za akredytację jednostek certyfikujących w rolnictwie ekologicznym;
- Jednostki certyfikujące, upoważnione przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do przeprowadzania kontroli oraz wycofania bądź nadawania certyfikatów.

Wiadomo także, że podstawowym narzędziem, określającym pochodzenie i jakość produktów ekologicznych, są instytucje wyznaczone do kontroli produktów ekologicznych. Obecnie w Polsce powołano 10 jednostek certyfikujących: Ekogwarancja PITRE Sp. z o.o., PNG Sp. z o.o., COBICO Sp. z o.o., BIO-EKSPERT Sp. z o.o., BIOCERT MAŁOPOLSKA Sp. z o.o., PCBC S.A., AGRO BIO TEST Sp. z o.o., TUV Rheinland, Polska Sp. z o.o., Centrum Jakości AgroEko Sp. z o.o., SGS Polska Sp. z o.o.

Reasumując, aby tytułowe rolnictwo ekologiczne mogło działać w sposób prawidłowy, niezmiernie ważne jest posiadanie całego pakietu instytucji, reprezentujących kontrolę i ocenę poszczególnych działań. Tylko bowiem poprzez precyzyjne sprawdzanie oraz weryfikację wprowadzonej do obrotu żywności konsument ma pewność, że kupowany produkt jest bezpieczny dla jego życia i zdrowia. Ramy dla wszystkich szczebli produkcji, dystrybucji, kontroli i znakowania produktów ekologicznych, które mogą być sprzedawane i znajdować się w obrocie handlowym, ustala Rozporządzenie Rady nr 834/2007. Wymienione postanowienie określa ciągły rozwój produkcji ekologicznej dzięki dokładnemu i szczegółowemu zdefiniowaniu celów oraz zasad.

Kierunki oraz uwarunkowania rozwoju przemian rolnictwa ekologicznego

Wiele przykładów świadczy o zasadności i celowości kultywowania rolnictwa ekologicznego w Polsce. W obecnej sytuacji rolnictwo ekologiczne czerpie z dwóch podstawowych źródeł: budżetu krajowego i jednoczesnego dofinansowania z Unii Europejskiej. Głównymi odbiorcami środków unijnych są naukowe jednostki badawcze, instytuty resortowe oraz placówki PAN.

W ramach środków z budżetu krajowego, powiązanego z budżetem Unii Europejskiej, producenci ekologiczni mają do dyspozycji dotacje dostępne w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 oraz z mechanizmu Wspólnej Polityki Rolnej „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych” (Kachel i Żurek, 2005). Zakładając, że wprowadzenie ekologii podnosi jakość produkcji w rolnictwie, można stwierdzić, że rozwój obszarów wiejskich z wykorzystaniem funduszy strukturalnych, promujących ochronę środowiska naturalnego, przyczynia się znacznie do zdrowotności żywności. Wymienione działania nie tylko wspierają rodzime rolnictwo, ale są podstawą do jego zaistnienia na arenie międzynarodowej, jednocześnie kształtując pożądaną zbyt. Warto podkreślić, że znaczenie polityki ekologicznej jest dość obszerne i obejmuje szerokie spektrum narzędzi, wpływających na kształt i rozwój rolnictwa ekologicznego. Jednym z wielu narzędzi rozwoju rolnictwa ekologicznego jest sprawne zarządzanie tym sektorem, bowiem tylko połączenie wszystkich instrumentów pozwoli zmienić dotychczasowe myślenie w rolniczej świadomości, gwarantując określony postęp. Zarządzanie musi być oparte na rzetelnej wiedzy, popartej nowoczesnymi badaniami, co sukcesywnie przyczynia się do sukcesu każdego producenta. Według autora tej pracy, ważnym czynnikiem rozwoju omawianego rolnictwa jest korzystanie z doświadczeń innych krajów. Przykładowo, kraje skandynawskie i zachodnioeuropejskie cechuje najwyższa sprzedaż żywności ekologicznej. Wynika to z faktu, że istnieje stałe zainteresowanie tymi produktami, co stanowi niezaprzeczalny dowód ich wysokiej jakości.

Niewątpliwie, jednym z zasadniczych narzędzi wspierania producentów rolnych jest podstawowe wsparcie merytoryczne, które płynie głównie z Ośrodków Doradztwa Rolniczego, np. Centrum Doradztwa w Brwinowie. Rekonstrukcję polskiej wsi może wzmocnić rzetelna wiedza, poparta wcześniej odpowiednimi doświadczeniami, które wykorzystuje się w innych państwach członkowskich (Żurek, 2001).

Działania podejmowane w kierunku rozwoju rolnictwa ekologicznego sformułowano w specjalnym planie (Plan działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego w Polsce na lata 2011–2014), w którym wyszczególniono kilka działań. Zatem, podstawowymi celami tego planu mają być między innymi: rozwój rynku, promocja, informacja; zasady produkcji; kontrola i certyfikacja; badania; ochrona środowiska; współpraca.

Wymienione narzędzia są zaręczaniem do lepszego zrozumienia celowości stosowania produkcji w systemie ekologicznym. Niewątpliwie, realizacja tych działań przyczyni się do znacznego rozwoju produkcji rolnictwa ekologicznego, wzrostu świadomości konsumentów, udoskonalenia technologii produkcji oraz upowszechnienia odpowiedniej informacji. Wdrażanie nowoczesnego planu ma za zadanie wzmocnić system kontroli i jakości oraz certyfikowania towaru rolniczego z uwzględnieniem honorowania środowiska naturalnego.

W pakiecie – rozwój rynku, promocja oraz informacja podstawowym zadaniem jest rozwój rynku, preferujący produkty ekologiczne (warto tu zwrócić uwagę na działania marketingowe, które realizują te wytyczne). W ramach tego pakietu zasadniczym posunięciem jest również nacisk na edukację dzieci i młodzieży (np. broszurki: „Skąd się biorą produkty ekologiczne”, „Szlak oscypkowy”, „Kupuję lokalnie, myślę globalnie”) oraz organizowanie konkursów promujących wiedzę ekologiczną. Ważnym krokiem w budowaniu tego projektu jest także wchodzenie w tzw. kooperacje partnersko-biznesowe, które poprzez uczestnictwo w międzynarodowych targach żywności zwiększają pożądaną wiedzę na temat produktów ekologicznych.

W pakiecie – zasady produkcji podstawowym zadaniem jest upowszechnianie specjalistycznej wiedzy, niezbędnej do wyprodukowa-

nia towaru rolniczego o określonych parametrach jakościowych. Dlatego też, nieodzownym krokiem w tym działaniu musi być rozpowszechnianie dobrych praktyk rolniczych, zgodnych z koncepcją zrównoważonego rozwoju. Wobec tego, naturalnym krokiem wspierającym te działania jest rozwijanie ekologicznej produkcji rolniczej w nowych segmentach, może to dotyczyć np. chowu danieli.

Kolejny instrument wspierający – certyfikacja oraz kontrola daje podstawę i pewność, że konsumenci kupują produkty ekologiczne zgodne z systemem kontroli i certyfikacji (regulacje prawne). Omawiany system jest dość skomplikowanym narzędziem (określone bazy danych), które ma do dyspozycji mniejsze jednostki i wiąże się z pełną koordynacją podległych sobie podmiotów. Znakomitym przykładem promowania wiedzy, dotyczącej certyfikacji jest działalność Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, który wydało m. in. broszurkę „O systemach jakości żywności”.

Wspieranie rozwoju w omawianym rolnictwie wymaga prowadzenia badań naukowych, które powinny być udostępniane opinii publicznej. W tym pakiecie niewątpliwie potrzebna jest współpraca z odpowiednimi jednostkami badawczymi, zarówno z Polski, jak i krajów członkowskich Unii. Wobec tego, wspieranie jednostek badawczych, promowanie naukowców, którzy ustawicznie muszą podnosić swoją wiedzę, między innymi poprzez publikacje w czasopiśmie międzynarodowych (np. udział w konferencjach naukowych), to tylko jeden z wielu kroków na drodze do pożądanego rozwoju w rolnictwie.

Kolejnym zadaniem w podjętym projekcie jest ochrona środowiska przyrodniczego. Tutaj naczelnym krokiem musi być wdrażanie instrumentu rolno-środowiskowego jako podstawa do budowania efektywnego rolnictwa ekologicznego. W ramach tego działania WPR określa, że rolnictwo ekologiczne jest jednym ze sposobów na przeciwdziałanie zmianom klimatu, degradacji gleby oraz wpływa pozytywnie na ochronę zasobów wodnych.

Ostatnim pakietem, wzmacniającym rolnictwo ekologiczne, jest współpraca, która nie musi być powiązana jedynie z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ale także z innymi resortami.

Plan ten zakłada bowiem współpracę nie tylko na szczeblu krajowym, ale również międzynarodowym. Warto tu wspomnieć o ważnym programie Eko-Polska, w którym kraj to nowoczesny partner promujący ekologiczny styl życia. Dlatego można nadmienić, że promowanie ekologii przyciąga do Polski turystów, wskazując im nowoczesną drogę rozwoju nie tylko na obszarach wiejskich.

Gospodarowanie metodami ekologicznymi jest regulowane odpowiednimi normami, tj. planem zagospodarowania przestrzennego. Brane są pod uwagę potrzeby środowiska, warunki utrzymania równowagi przyrodniczej, poprawa racjonalnego wykorzystania zasobów glebowych oraz ochrona klimatu (Bednarek i Majewski, 2000).

Myśląc o rozwoju polskiego rolnictwa, należy wykorzystać wszystkie narzędzia promujące ekologiczne produkowanie, gdyż tylko cały pakiet działań pozwoli odnieść sukces w tak skomplikowanym przedsięwzięciu. Jest to trudna droga, wymagająca nowego podejścia do produkcji, ale to także nowy, lepszy model życia. Rolnictwo ekologiczne jest to bowiem ewolucyjny organizm, który poprzez umiejętne połączenie szeregu narzędzi potrafi przynieść zadowalające rezultaty.

Podsumowanie

Polska, będąc członkiem Unii Europejskiej, musi respektować szereg zmian, dotyczących także metod i organizacji produkcji w rolnictwie. Istotną rolę w budowaniu silnego i zdrowego rolnictwa ma tworzenie nowego formatu: rolnictwa ekologicznego. Doniosła rola tego rolnictwa ma swoje uzasadnienie w kreacji produktu najwyższej klasy, o wysokich parametrach jakościowych. Jednak, aby osiągnąć zamierzone cele w rozwoju rolnictwa, stosującego metody ekologiczne, potrzeba określonych wytycznych, tzn.: współpracy z wieloma instytucjami, ustawicznego podnoszenia wiedzy ekologicznej, stałego wspierania finansowego, nie tylko z budżetu krajowego, ale także unijnego.

Podsumowując: aby sprawnie przeprowadzić produkcję w systemie ekologicznym, istotne jest przede wszystkim:

- honorowanie producentów rolnych wytwarzających produkty ekologiczne;
- promowanie działań wspierających podniesienie jakości produktów ekologicznych;
- spektakularna reforma modernizująca aktualne gospodarstwa rolne;
- przekazywanie gospodarstw młodszeemu, mobilnemu pokoleniu;
- stałe dofinansowanie sektora rolnego, produkującego metodami naturalnymi.

Rolnictwo ekologiczne to dynamiczna dziedzina, podlegająca przeobrażeniom, implikowana wzrostem sprzedaży żywności naturalnej, rozwijająca się nie tylko w Polsce, ale również na całym świecie. Plan działań w Polsce na lata 2011–2014 wytycza i podkreśla kierunki przemian, jakie czekają sektor rolniczy w niedalekiej przyszłości. Kształt przyszłego rolnictwa będzie zależał od wielu czynników, natomiast produkowanie metodami ekologicznymi to przede wszystkim sposób na otrzymywanie oryginalnych, wysokogatunkowych i sprawdzonych produktów. Ponadto, gospodarstwa ekologiczne nie tylko produkują wysokiej klasy żywność, ale również dbają o jakość całego środowiska, w którym funkcjonują (Grykień, 2005).

Konsumenci, którzy chcą mieć pewność, że kupują produkt „naturalny”, powinni zwracać uwagę przede wszystkim na oznakowanie. Dobrym drogowskazem wyszukiwania bezpiecznej żywności jest informacja, której można szukać w telewizji, prasie, internecie itp. Takie postępowanie pozwala zabezpieczyć interesy konsumenta, a także obliuguje producenta do wytwarzania produktów wysokiej klasy, budując w ten sposób niezbędne zaufanie. Rozważając dalej, powyższe działanie sprawia, że konsument dokonuje świadomego wyboru, gdyż jest pewny jakości i pochodzenia takiego produktu rolniczego.

W Polsce popyt na artykuły ekologiczne jest jeszcze niewielki z uwagi na wysoką cenę (Komorowska, 2009). Na koniec warto jednak wspomnieć, że na ogół wysoka cena ekologicznej żywności nie powinna być przeszkodą w zakupie, gdyż w ślad za nią idzie odpowiednia jakość.

Literatura

- Bednarek A., Majewski E. (2000). Integracja celów ekonomicznych i środowiskowych w polityce rolnej. W: *Teraźniejszość i przyszłość ekorozwoju w Polsce*. Dobrowolski G. (red.). Wyd. Politechniki Białostockiej, Białystok.
- Grykień S. (2005). Bariery rolnictwa ekologicznego w Polsce. W: *Funkcje obszarów wiejskich*. Akademia Świętokrzyska, Kielce, ss. 63–71.
- Kachel B., Żurek A. (2005). Wdrażanie wybranych działań w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich po akcesji do UE. *Zrównoważony rozwój – doświadczenia polskie i europejskie*. Praca zbiorowa pod red. S. Czai: *Ekonomika i środowisko*, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu.
- Komorowska D. (2009). Rozwój produkcji i rynku żywności ekologicznej. *Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Roczn. Nauk.*, XI, 3: 183–187.
- Krystallis A., Chrysosoidis G. (2005). Consumers' willingness to pay for organic food: Factors that affect it and variation per organic product type. *Brit. Food J.*, 107, 5: 320–343.
- Kuś J., Fotyma M. (1992). Stan i perspektywy rolnictwa ekologicznego. *Fragmenta Agronomica*, Puławy; 2: 75–86.
- Maison D. (2010). *Jakościowe metody badań marketingowych*. PWN, Warszawa.
- Mebratu D. (2008). Sustainability and sustainable development: historical and conceptual review. *Environ. Impact Asses. Rev.*, 18: 493–520.
- Papuga J. (2000). Europejskie pieniądze na ekologiczne rolnictwo. *Boss Rolnictwo*, nr 11 (17.03. 2000).
- Sołtysiak U. (1993). Rolnictwo ekologiczne – historyczny przegląd metod. *Rolnictwo ekologiczne od teorii do praktyki*. Stowarzyszenie EKOLAND, Warszawa, ss. 23–38.
- Sołtysiak U. (1995). O kryteriach w rolnictwie ekologicznym. W: *Rolnictwo ekologiczne od producenta do konsumenta*. Stowarzyszenie EKOLAND, Warszawa.
- Stanners D., Bourdeau P. (1995). *Europe's environment*. European Environment Agency, Copenhagen, 676 pp.
- Wieland E., Marchlewski K. (1998). Przesłanki rozwoju rolnictwa zrównoważonego w Wielkopolsce. *Przegląd Komunalny, Wyd. Abrys, Poznań*, 7 (9): 6–19.
- Zawiślak K., Szymański W., Kostrzewska M.K. (1995). Profesor Witold Niewiadomski, członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk. 66 lat w służbie polskiego rolnictwa. *ART, Olsztyn*, s. 54.
- Żurek A. (2001). Rozwój rolnictwa ekologicznego w województwie małopolskim. *Zesz. Nauk. AR w Krakowie nr 391, Ekonomika*, nr 29.
- Regulacje prawne:*
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. 09. Nr 116, poz. 975).
 - Rozporządzenie Rady nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych z późn. zm.
 - Rozporządzenie Komisji (WE) nr 889/2008 z dnia 5 września 2008 r., ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli z późn. zm.
- Strona internetowa: www.arr.gov.pl 10.08.2012 (dane zawarte w tabeli).

THE IMPORTANCE OF ORGANIC FARMING IN POLAND IN THE CONTEXT OF CHANGES PLANNED FOR 2011–2014

Summary

Organic farming provides one of the many opportunities for multifunctional development and supranational presence. This gave rise to a new option for developing Polish agriculture, namely production according to the principles of organic farming, which enables farmers to manufacture tasty, aromatic and high-value products containing no harmful substances. Above all, the farmers involved must possess specific knowledge to produce in harmony with the natural life cycles, i.e. without using agricultural chemicals (such as chemical fertilizers and plant protection products) and without introducing noxious substances to the environment. The application of good farming practices, in accordance with standards, favours environmental self-purification and helps to preserve the biological balance favourable for humans and nature.

This paper attempts to determine the importance of developing organic farming using the example of agricultural producers who follow organic production practices and to show the direction of future changes while promoting the modern farming paradigm.